

Examining the Effects of Attacks Against School Staff

Fatih Arslan (Y.L.-Principal)
(ORCID: 0000-0003-4119-1387)
Ministry of National Education

Prof. Dr. Erdal Toprakçı
(ORCID: 0000-0001-9552-9094)
Ege University

Abstract

The purpose of this research is to reveal the effects of the attacks on school staff after the attacks on themselves. The research was conducted in the qualitative research type with the case pattern model. In the research, the working group consists of 17 school employees affiliated to the Ministry of National Education in Konak district of Izmir province in the fall semester of the 2019- 2020 academic year. In the study, a semi-structured interview form developed by the researcher and consulted for expert opinion was used to collect data, and face-to-face interviews were conducted with school staff (administrators, teachers, civil servants, and attendants) in order to reveal the factors affected by the school staff after the attacks on them. The obtained data were analyzed by content analysis method. According to the findings of the study, it was seen that violence negatively affected the friendship and kinship relations of school staff in their social environment. It was found that psychologically, it reduced love and respect towards themselves in school staff, increased anxiety, and created mental forgetfulness and confusion. In addition, it has been observed that after the attack, school staff reduced their relationships with their colleagues, administrators and parents / students. As a result of the research, it was concluded that school staff were affected psychologically, socially and professionally after the attack. By the legislature; necessary legal arrangements can be made for criminal sanctions to be deterrent, psychological support can be provided to personnel who are subjected to violence by the administrators of the Ministry of National Education, vocational training can be given in terms of dealing with violence, and studies can be carried out to prevent negative thoughts that may arise against school staff on social media platforms.

Keywords: Violence, School staff, Social relationship, Work life, School safety.

**E-International Journal
of Pedagogogy**

**Vol: 1, No: 21, 2021
pp. 1-21**

Article type:
Research article

Received: 02.01.2021
Accepted: 05.02.2021

Suggested Citation

Arslan, F. ve Toprakçı, E. (2021). Examining the effects of attacks against school staff. *E-International Journal of Pedagogogy (e-ijpa)* 1(1), 1-21. Doi: <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.10>

Extended Abstract

Problem: Violence means "difficulty, ruthless person and extremism" (Alkan, 2007, p. 51). The type and intensity of violence varies according to people's culture and economic income. (Moses, 1996). Types of violence; It can be divided into physical, verbal, emotional, sexual, economic, cognitive, mobbing, socio-ideological-political violence. School violence includes a variety of behaviors that threaten and harm school staff and students both emotionally and physically. Violence against educators in educational institutions is generally physical violence, linguistic violence, molestation, intimidation with or without weapons, etc. (Ertürk & Cemaloğlu, 2007). Among the attitudes that are usually seen after the attack in people who have been attacked, "Lack of self-esteem, lack of self-confidence, dislike and dislike of others, feelings of grudge and hate, asocial reactions, desire to stay away from the educational institution, anxiety disorder, failure, etc." situations are seen. Safe school is the place where students can demonstrate their social skills in a peaceful learning environment, control their anger, solve their problems, and each individual is respectful to another individual, which prioritizes learning for all individuals and seeks success (Çelik, 2005). When the literature is scanned in the light of all this information, in most of the studies examined, violence, causes of violence, types of violence and how to reduce violence in educational institutions (Brouwers & Tomic, 1999; Çivilidağ, 2003; Ertürk, 2005; Bucher & Manning, 2005; Bulut, 2007; Yaman et al.2010; Yavuzer, 2011; Çankaya, Töremen, & Şanlı, 2011; Muthukrishna, Ngakane, & Ngcobo, 2012; Karaman et al.2013; Atmaca & Öntaş, 2014; Altunay, Oral & Yalçınkaya, 2014; Tatlılıoğlu, 2016; Lamy, 2016; Erdemli, 2018); In addition, in some studies (Vartia, 1996; Di Martino et al.2003; Aytaç, Bayram and Bilgel, 2005; Tınaz, 2006; Gökçe, 2006; Yıldırım et al.2007; Toprakçı, 2017) the social environment and work life of employees at workplaces. Looking at the effect; On the other hand, it is understood that some other studies (Procidano & Heller, 1983; Sarason et al. 1985; Thoits, 1986; Torun, 1995; Heimer, 1997; Tutar 2004; Altay, 2007; Davidson & Demaray, 2007) emphasized social support after violence. When the above-mentioned literature on the effects of attacks on school staff is examined, it is noteworthy that it is usually related to either the cause of the violence, its effect on social and school life, or any of these, on the other hand, almost all of them are teacher-oriented. It can be emphasized that this study is versatile and includes all school staff (principal, vice principal, teacher, servant, civil servant) in the research. It can be said that working with these aspects is unique. Accordingly, the aim of the study is to examine the effects (sociological, psychological and professional) of attacks on school staff and their solution suggestions, and to contribute to taking measures against violent incidents that may be encountered in schools, making improvements and presenting problems to researchers on this issue.

Method: The research was carried out using the case research model, which is one of the qualitative research methods. In order to ensure the validity of the semi-structured interview form, which was developed by the researcher and consists of four questions, the questions of the interview form were prepared after the confirmation of two academicians who are experts in education management. The interview form, used as a data collection tool in the study, consists of two parts. The first part includes questions about the demographic characteristics of the participants. In the second part, questions were asked about the effects of the attacks on school staff. The data collection process was done by interviewing the participants face to face in about 25 - 35 minutes. The opinions of the participants were instantly transcribed and the participants' confirmation was obtained by reading the written comments at the end of the interview. In order to ensure the validity of the study, the data analysis process was explained in detail, and the participants' own statements were directly included in the analysis and interpretation of the data. Necessary explanations were made by including the ones produced

from the participants' own writings in the findings section. With the content analysis, it is aimed to reach categories and themes from the codes, classify the data in an understandable level, and to convey the opinions of the participants directly to the reader by making direct quotations from the data with descriptive analysis. During the interview, the words of the people were transformed into written form and this text was read to the relevant people again and they were asked to check, thus the confirmation of the participants was obtained. It was ensured that the data collected during the interview process reflect the real situation in general. In order to increase the reliability (consistency) of the research, all of the findings were tried to be given directly without comment.

Findings (or Conclusions): After the attack, it was found that the friendship relations of school staff in their social environment decreased, they did not receive support from their friends and family in terms of social support, and also friendships and kinship relations in their social life were often negatively affected, and they generally confused their social roles after the attacks. In addition, it is observed that the staff are affected more in terms of emotions, the staff member has anxiety disorder and suffers from psychological deformation. In addition, it was found that employees who were attacked had mental forgetfulness and confusion. When the views of the attacks on business life on school employees are examined, it is seen that the organizational communication of the employees is negatively affected. When we examine the solution proposals for the effects of attacks on school staff, it is found that legal regulations are priority, organization managers carefully examine and process complaints in line with their professional experience, provide employees with in-service training on violence and support by expert psychologists.

Suggestions: Activities to increase social networks and ties in institutions can be organized by the administrators of the Ministry of National Education for the victims of violence. Social and psychological support can be provided by experts. Organization managers; by investigating the accuracy of the complaints made, it can choose the way of punishment and control and can prepare a safe school environment for the employees to avoid violence. Necessary legal arrangements can be made for Criminal Sanctions to be deterrent. Professional training can be given to employees.

Okul Çalışanlarına Yönelik Saldırıların Etkilerinin İncelenmesi

Fatih Arslan (M.A.-Okul Müdürü)

(ORCID: 0000-0003-4119-1387)

Milli Eğitim Bakanlığı

Prof. Dr. Erdal Toprakçı

(ORCID: 0000-0001-9552-9094)

Ege Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul çalışanlarının kendilerine yönelik yapılan saldırılar sonrasında saldırıların kendilerinde nasıl bir etki yarattığını ortaya çıkarmaktır. Araştırma, nitel araştırma türünde, durum deseni modeliyle yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde İzmir ilinin Konak ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 17 okul çalışanı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşüne başvurulmuş yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Okul çalışanlarının kendilerine yönelik yapılan saldırılar sonrasında etkilendikleri durumları ortaya çıkarmak amacıyla okul çalışanları (yönetici, öğretmen, memur, hizmetli) ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre şiddetin okul çalışanlarının sosyal çevresindeki arkadaşlık ve akrabalık ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Psikolojik olarak okul çalışanlarında kendilerine karşı sevgi ve saygıyı azalttığı, kaygıyı arttırdığı, zihinsel yönden unutkanlık ve kafa karışıklığı oluşturduğu bulgusuna varılmıştır. Bunun yanı sıra saldırı sonrasında okul çalışanlarının iş arkadaşları, yöneticileri, öğrencileri ve veli ile olan ilişkilerini azalttığı görülmüştür. Araştırma sonucunda okul çalışanlarının saldırı sonrasında psikolojik, sosyal ve mesleki yönden etkilendiği sonucuna varılmıştır. Araştırmanın bulguları doğrultusunda geliştirilen önerilerin bazıları şu şekildedir: Yasama organı tarafından; Cezai Müeyyidelerin caydırıcı olması için gerekli yasal düzenlemeler yapılabilir, Milli Eğitim Bakanlığı yöneticileri tarafından ise şiddete uğrayan personellere psikolojik destek sağlanabilir, şiddetle başa çıkma yönünden mesleki eğitimler verilebilir ve sosyal medya platformlarında okul çalışanlarına yönelik oluşabilecek olumsuz düşüncelerin önüne geçilmesi yönünde çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Okul Çalışanı, Sosyal İlişki, Psikoloji, İş Hayatı, Okul Güvenliği.

**E-Uluslararası
Pedandragoji Dergisi**

**Cilt: 1, Sayı: 1, 2021
ss. 1-21**

**Makale türü:
Araştırma makalesi**

Önerilen Atıf

Arslan, F. ve Toprakçı, E. (2021). Okul çalışanlarına yönelik saldırıların etkilerinin incelenmesi. *E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi (e-upad)*, 1(1), 1-21. <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.10>

**Gönderim Tarihi: 02.01.2021
Kabul Tarihi: 05.02.2021**

GİRİŞ

Okulda yapılan şiddet, sadece ülkemizde değil dünyanın her yerinde çokça karşılaşılan en önemli sorunlardan biridir. Bu şiddet sorunlarının nedenlerini belirlemek ise şiddet olaylarının en aza indirgenebilmesi için oldukça önemlidir. Okullarda şiddete neden olan etkenlerin belirlenmesi, şiddetin azaltılması ve önlenmesi birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda araştırmacıların dikkatini çekmektedir (Ertürk, 2005; Tezcan, 1996). Bu nedenlerin yanı sıra okul çalışanlarında şiddet sonrası oluşan etkilerin ne gibi sorunlar doğurduğunu da bulmak gerekmektedir. Şiddetin ne olduğu, nedenleri ve etkilerini en iyi şekilde anlayabilmemiz için öncelikle şiddet kelimesinin kökenini incelemek gerekmektedir. Şiddet, Latince "violentia" demektir. Şiddet, "zorluk, merhametsiz insan ve aşırılık" anlamlarında kullanılmaktadır. (Alkan, 2007). Budak (2003) ise şiddeti, "Kin ve nefret benzeri saldırgan hislerin bireylere veya objelere ait olarak orantısız güçle gösterilmesidir" şeklinde tanımlamıştır. Toprakçı (2017), şiddeti olduğu gibi kabulü içermeyen sözsüz bir işaretten, basit bir söze, küçük bir davranışa ve saldırganlıktan öldürmeye kadar uzanan geniş bir yelpazede kişilerin kendilerine veya ötekilere fiziksel, bilişsel, duygusal, cinsel, toplumsal (ideolojik ve siyasal) müdahalesi olarak tanımlamıştır. Ayrıca Köknel (2006), şiddete "Normalin üstünde olan hislerin orantısız güçle veya aşırı davranışlarla kişinin kendi gücünü kötü yönde kullanarak insanlara zarar verme etkinliği" bakış açısıyla bakmıştır.

Şiddeti Sosyal Öğrenme Kuramıyla ifade eden Albert Bandura; şiddetin ana odağında kişinin hayata geldiğinden itibaren içinde var olan kin ve intikam hissi, yaşamı boyunca edindiği bazı deneyimlerle harekete geçtiğini belirtmektedir (Zülal, 2001). Engellenme ve saldırganlık kuramı yani bir diğer adı tepkisel şiddet kuramında ise kişinin bastırılan tavırlarının daha sonraki hayatında patlamalara neden olduğu söylenmektedir. (Gözütok,2008). Tepkisel şiddete neden olan hislerin en önemlisi özentisi ve hasetlik olduğunu savunan Erich Fromm bu hisleri bireyin hayatında bir türlü eline geçiremediği mevkide bulunanlara veya yapamadığı davranışları yapabilen kişilere yaşattığı şiddeti bu nedenlere bağlı olduğunu söylemektedir. Genel gerilim kuramına göre ise suç ve suça ilişkin davranışların nedeni diğer bireylerle olumsuz ilişkilerdir (Agnew, 1992). Genel gerilim kuramı, gerilim durumlarını pozitif uyarıcıların yokluğu, negatif uyarıcıların yokluğu ve bireysel amaçların engellenmesi olarak belirlemiştir (Jang, Byron ve Johnson, 2003). Agnew'e (1992) göre pozitif uyarıcıların yokluğu, negatif uyarıcıların yokluğu ve bireysel amaçların engellenmesi gibi durumlar öfke, kızgınlık ve nefret gibi duygusal durumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kaçış kuramında da bireyler kendini kötü hissetme, yetersiz hissetme, olumsuz duygulara sahip olma ve kendini değersiz görme gibi kendine ilişkin olumsuzluklardan kaçabilmek için suça yönelik davranışlar sergilemektedirler. Bu kurama göre, bireylerin suça yönelik davranışlar sergileyerek kendilerine ilişkin olumsuz düşüncelerinden kurtuldukları düşünülmektedir. (Miller vd. 2000). Bu kuramların yanı sıra duygu kuramcıları duygunun ne olduğunu açıklamaya çalışırken bir taraftan da, doğuştan itibaren herkeste bulunan ve bir araya geldiklerinde daha özel ve karmaşık duyguları oluşturan "temel" duyguları sıralamaya çalışmışlardır. John Watson öfke, korku ve sevgi olmak üzere üç "temel" duygu sıralamıştır. Duygusal yaşantının molekülleri bu üç elementin atomlarından oluşmaktadır (Calhoun ve Solomon, 1984).

Şiddet tecrübesi, insanlarda farklı derecelerde farklı niteliklerde yaşanmaktadır. İnsanların kültürleri ve ekonomik gelirleri farklılaştıkça, şiddetin de çeşitleri ve yapıları farklılaşmaktadır (Moses, 1996). Bilinen başlıca şiddet türleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- **Fiziksel şiddet:** Toprakçı (2017), karşıdaki kişinin bedenine yönelik, canının yanmasına, yaralanmasına ya da ölümüne sebep olan kasıtlı olarak yapılan davranışlar olarak tanımlarken, Tatlıoğlu (2016), Fiziksel ağrı, hasar ya da maluliyet veya ölüme neden olan şiddet çeşidi olarak tanımlamıştır.
- **Dilsel şiddet:** Korkutma, gözdağı, kaba söz, dalga geçme vb. (Tatlıoğlu, 2016)

- *Duygusal şiddet*: Toprakçı (2017), karşıdaki kişinin duygularına yönelik, küçük görülmesine, yok sayılmasına, korkutulmasına ya da bu yolla ölümüne sebep olan kasıtlı olarak yapılan işaret ve davranışlar olarak tanımlamıştır. Tatlılıoğlu (2016) ise hissel kapsamda gerilmeye sebebiyet veren, kendine güveni yıkılan, sinir hastalığına neden olabilen şiddet çeşidi olduğunu belirtmiştir.
- *Cinsel şiddet*: Toprakçı (2017)'ya göre cinsel şiddet; bir kişinin, diğer bir kişiyi kendi cinsel gereksinim ve isteklerinin doymu için cinsel nesne olarak kullanması ya da kullanılmasına göz yumulmasıdır. Aynı zamanda Tatlılıoğlu (2016) da kişinin cinsel kimliğini tehdit ya da tahrip eden şiddet türü olduğunu belirtmiştir.
- *Ekonomik şiddet*: Temel ihtiyaçlardan yoksun bırakma, parasını zorla alma vb. (Tatlılıoğlu, 2016; Tutar 2004).
- *Bilişsel Şiddet*: Toprakçı (2017), karşıdaki kişinin zihnine yönelik, tembelleşmesine, iş üretememesine, çözüm üretememesine, pasifleşmesine ya da ölümüne sebep olan kasıtlı olarak yapılan davranışlar olduğunu vurgulamaktadır.
- *Psikolojik Şiddet (Mobbing)*: İş yerinde ruhsal anlamda uygulanan eziyet (Tatlılıoğlu, 2016;).
- *Toplumsal-ideolojik-siyasal şiddet*: Toprakçı (2017), karşıdaki grup veya örgütün bireyselliğine, özgünlüğüne, benzersizliğine, varlığına yönelik, kendi doğrularının dayatılmasına, farklılıkların ortadan kaldırılmasına, kendilerine benzetilmesine, varlıklarının ele geçirilmesine ya da ölümlere sebep olan kasıtlı olarak yapılan davranışlar olarak belirtmektedir.

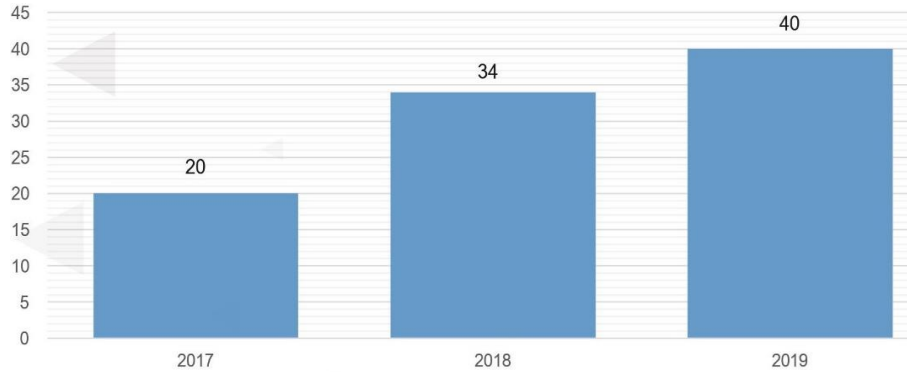
Parladır, (2009) okulda şiddeti; "Okul ortamında olumsuz sonuçlar doğuran, öğrencilerin öğrenmelerine zarar veren, onların gelişimlerini engel olan saldırgan ve suç benzeri davranışlar" olarak belirtmektedir. Okulda şiddet, okul çalışanlarını ve öğrencileri hem duygusal hem de fiziksel olarak tehdit eden ve onlara zarar veren davranış çeşitliliklerini barındırmaktadır. Bu davranışlar: dilsel ve hissel sömürme, gözdağı verme, eşyaya hasar verme, sarkıntılık, orantısız güç olarak söylenebilir. Okulda şiddet, okulda bulunan her kesimde oluşabilir. Okul yardımcı personeline ağza alınmayacak söz söylemekten, okulun en üst noktasında bulunan idarecilere fiziksel olarak zarar vermeye, okulun servis şoförü ile kavga etmeye ya da bir öğretmeni yaralamaya veya öldürmeye kadar uzanabilir. Okulda eğitim ortamını sekteye uğratan, okulun güven seviyesini aşağılara çeken, okul çalışanlarının bilerek canlarını hedef gözetmek, saldırganca fiili durumlardır. Kökeni saldırganlık olan okullardaki şiddet, insanların onuru ile oynanan, kalbini kıran ve onları korkutan, hiç kimse tarafından hoş görülmeven toplumsal bir davranıştır. (Hoang, 2001). Toplumla iç içe bir kurum olan okulun gen kodlarında insan-insan ilişkileri bulunmasından dolayı her daim sorunlar olacak ve bundan dolayı da şiddet durumları ortaya çıkacaktır. Bu sorunların ve şiddetin başında yönetici, öğretmen, öğrenci ve veliler bulunmaktadır. (Tezcan, 1996). Eğitim kurumlarında eğitimcilere karşı yapılan şiddet genellikle bedensel şiddet, dilsel şiddet, sarkıntılık, silahla veya silahsız gözdağı verme, yıldırma vb. şeklinde oluşmaktadır (Cemaloğlu ve Ertürk, 2007). Dünyanın neresine bakarsak bakalım buna benzer saldırılar çeşitli şekillerde öne çıkmaktadır. Muthukrishna, Ngcobo ve Ngakane (2012) tarafından eğitim kurumlarına karşı şiddet uygulayanların bazılarında şiddet deneyimi içeren bir geçmişinin bulunduğu ve zararlı madde alışkanlığının olduğu gözlemlenmiştir. Eğitim kurumlarında genellikle saldırıların hedefinde yer alan ve psikolojik çöküntüye uğrayan eğitimcilerin, psikolojik tükenmişlikle ilgili çalışmalardan da anlaşılıyor ki okullarda mesleklerine olan heyecanları yavaşlamakta ve mesleklerine olan ilgileri gittikçe zayıflamaktadır. (Brouwers ve Tomic, 1999).

Saldırıya uğrayan kişilerde saldırı sonrasında genellikle görülen tavırlar içerisinde "Kişinin kendine olan itibarının azalması, özgüven eksikliği, başkalarına güvenmemesi ve sevmemesi, kin ve nefret hisleri, asosyal tepkileri, eğitim kurumundan uzaklaşma isteği, kaygı bozukluğu, başarısızlığı vb." durumlar görülmektedir. (Calabro,2007; Hueske,2008). Saldırı vakalarını

etkileyen pek çok faktör üzerinde araştırma yapılırken, geçmiş yaşantısında saldırı emareleri olan insanların, içki ve uyuşturucu kullanma yüzdesinin fazla olduğu ifade edilmektedir. (Kessinger,2000).

Bir okulun güvenli olabilmesi için bazı ölçütler bulunmaktadır. Çelik (2005), güvenli okulu tüm bireyler için öğrenmeyi en önde tutan ve başarı arayışı içerisinde bulunan, öğrencilerin huzurlu bir öğrenim ortamında sosyal yeteneklerini gösterebildikleri, kızgınlıklarını kontrol altına alabildikleri, problemlerini çözebildikleri ve her bireyin diğer bir bireye saygılı olduğu yer olarak tanımlamaktadır. Dönmez (2001) ise, öğrenci, öğretmen ve diğer personelin kendilerini fiziksel ve psikolojik açıdan bağımsız ve rahat hissettikleri okul olarak ifade etmektedir. Güvenli okul, sadece eğitim kurumuna ait olan öğeleri değil, bunun yanı sıra kurumun paydaşlarından biri olan halk unsurunu da geliştirmeyi hedeflemektedir. Öğrencinin ve çalışanın, okulun her alanında huzur bulunduğu, hiçbir özel grubun birbirine üstünlük sağlamadığı, okuldaki herkesin saygılı tutum içerisinde bulunduğu, okul ekosisteminde okulla bağlantısı olan tüm bireylerin pozitif etkileşim içinde bulunduğu bir sistem olduğu ifade edilmiştir (Bucher ve Manning, 2005).

Eğitim kurumları birçok kurum gibi siyasi ve ekonomik değişimlerin etkisindedir. Eğitim kurumlarının gelişmesi için birçok yöntem ortaya atılmış ve uygulanmıştır. Eğitimde tek yönlü yapılan bu değişimler, insan faktörünün göz ardı edilmesinden dolayı başarılı olamamıştır (Bursalıoğlu, 2015). Öğretmenlerin mesleğine bağlı olması, işlerinde tatmin olması, tükenmişlik yaşamaması, öğrencileriyle ve iş arkadaşlarıyla iyi bir iletişim kurması okullarda başarılı olmalarını sağlayabilir (Taşdan ve Erdem, 2010). Öğretmenlerin başarılı olmaları okulların amaçlarına ulaşmasında önemli bir yere sahiptir. İş yaşam kalitesi düşük olan okullarda, öğretmenlerin iş doyumu ve isteklendirmeleri olumsuz etkilenebilir (İsmetoğlu, 2017). Öğretmenler eğitim sistemi içerisinde önemli bir yere sahiplerdir. Öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi ve donanımlı olmaları ülkemizin gelişimine katkı sağlaması açısından önemlidir; ancak sadece bu yeterli değildir. Çünkü öğretmenlerin işlerini severek yapmaları ve yeteneklerini kullanmaları için iş yaşam kalitelerinin de yüksek olması gerekmektedir.

Şekil 1. Şiddet içerikli eyleme maruz kalan eğitim çalışanı sayıları

Türkiye’de eğitim çalışanlarına yönelik yapılan şiddet ile ilgili son yıllardaki istatistiklere bakıldığında şiddetin her yıl artarak ilerlediği görülmektedir. 2017 yılında şiddete uğrayan eğitim çalışanı sayısı 20 iken, 2018’de 34, 2019’da da 40 olmuştur (Eğitim Bir-Sen, 2019). Bu verilere bakıldığında şiddetin sorunsal boyutunun yadsınamayacak kadar büyük olduğu anlaşılmaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında alanyazın taraması yapıldığında incelenen çalışmaların birçoğunda eğitim kurumlarında şiddet, şiddetin nedenleri, şiddetin türleri ve şiddetin nasıl azaltılması gerektiği (Brouwers ve Tomic, 1999; Çivilidağ, 2003; Ertürk, 2005; Bucher ve Manning, 2005; Bulut, 2007; Yaman ve diğ. 2010; Yavuzer, 2011; Çankaya, Töremen ve Şanlı, 2011; Muthukrishna, Ngakane ve Ngcobo, 2012; Karaman ve diğ. 2013; Atmaca ve Öntaş, 2014; Altunay, Oral ve Yalçınkaya, 2014; Tatlıoğlu, 2016; Lamy, 2016; Erdemli, 2018) üzerinde

durulduğu; ayrıca bazı çalışmalarda da (Vartia, 1996; Di Martino ve ark. 2003; Aytaç, Bayram ve Bilgel, 2005; Tınaz, 2006; Gökçe, 2006; Yıldırım ve diğ. 2007; Toprakçı, 2017) iş yerindeki çalışanların sosyal çevresine ve iş yaşantısına etkisine bakıldığı; öte yandan diğer bazı çalışmalarda da (Procidano ve Heller, 1983; Sarason ve ark. 1985; Thoits, 1986; Torun, 1995; Heimer, 1997; Tutar 2004; Altay, 2007; Davidson ve Demaray, 2007) şiddet sonrası sosyal destek üzerinde durulduğu anlaşılmıştır.

Okul çalışanlarına yönelik saldırıların etkilerine dönük yukarıda belirtilen alanyazın incelendiğinde genellikle ya şiddetin nedeni ya sosyal ve okul yaşamı üzerine etkisi ya da bunlardan herhangi biri ile ilgili olduğu, diğer yandan neredeyse hepsinde de öğretmen ağırlıklı bir çalışma yapıldığı dikkati çekmektedir. Bu çalışmanın ise çok yönlü ve bütün okul personelini (müdür, müdür yardımcısı, öğretmen, hizmetli, memur) araştırmaya dâhil eden bir nitelikte olduğu vurgulanabilir. Bu yönleri ile çalışmanın özgün bir nitelikte olduğu söylenebilir. Buna göre çalışmanın amacı, okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki etkileri (sosyolojik, psikolojik ve mesleki) ve yine onların çözüm önerilerini incelemek ve uygulamada okullarda karşılaşılabilecek şiddet olaylarına karşı önlemler alınmasına, iyileştirmeler yapılmasına ve araştırmacılara öneriler sunmaya katkı sağlamaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Çalışmada araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması yürütme ihtiyacı, temelde karmaşık toplumsal bir olayı anlama arzusundan kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle durum çalışması güncel bir olayı derinlemesine ve bütünsel olarak gerçekçi dünya perspektifinden incelemeyi gerektirir. Güncel verilerin itinayla ele alınmasını ve adil bir biçimde sunulması temel koşul olarak görülmektedir. Bu tanımlamada yer alan güncel olay, gerçek dünya bağlamı ve derinlemesine inceleme kavramları durum çalışmalarının temel yapı taşları olarak öne çıkmaktadır (Akar, 2016, s.114). Araştırmada okul çalışanlarının kendilerine yönelik yapılan saldırılar sonrasında kendilerinde oluşan sosyal, psikolojik ve iş hayatındaki etkilerinin sonuçları incelenmiştir

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İzmir ili, Konak ilçesinde bulunan MEB'e bağlı okullardan saldırıya uğrayan 17 personel kolay erişilebilir örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Kolay erişilebilir örnekleme yöntemi çalışma grubunun nasıl seçildiğine dikkat etmeden ulaşılabilecek kolay olduğundan araştırmacıların tercih ettikleri bir örnekleme yöntemidir. (Baltacı, 2018).

Çalışma grubu 10 kadın, 7 erkek personelden oluşmaktadır. Kadın personellerden 3'ü yönetici, 7'si öğretmendir. Erkek personellerin ise 1'i yönetici, 3'ü öğretmen, 1'i memur ve 2'si hizmetlidir. Okul çalışanlarının kıdemleri göz önünde bulundurulduğunda 4 kadın personelin mesleki kıdemi 11-15 yıl aralığında, 3 kadın personelin mesleki kıdemi 16-20 yıl aralığında, 3 kadın personelin mesleki kıdemi 21 yılın üstünde olduğu görülmüş; erkek personellerden ise 1'nin mesleki kıdemi 1-5 yıl aralığında, 2'sinin mesleki kıdemi 11-15 yıl aralığında, 3'ünün mesleki kıdemi 16-20 yıl aralığında, 1'nin mesleki kıdemi de 21 yılın üstünde olduğu görülmüştür. Çalışma grubunu oluşturan personellerden 3'ü ilkökul, 6'sı ortaokul, 8'i ise lise düzeyinde görev yapmaktadırlar.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesi aşamasında, okul çalışanlarının şiddet sonrasındaki etkilerine yönelik araştırmalar (Ertürk, 2005; Gökçe, 2006; Parlador, 2009; Altunay vd. 2014; Atmaca ve Öntaş, 2014; Özdemir, 2015; Baltacı, 2018)

incelenmiştir. Ayrıca kapsam geçerliliğini sağlamak için görüşme formunun soruları ve sondaları eğitim yönetimi uzmanı iki akademisyenin teyidi alınarak hazırlanmıştır. Katılımcılara Ek-1 görüşme formunda bulunan açık uçlu olarak hazırlanan sorun ve çözüm yollarını içeren dört temel soru sorulmuştur. Araştırmada bütünsel bir sonuç elde edebilmek için tüm katılımcılara aynı form ile gidilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu ise iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise saldırıların okul çalışanları üzerindeki etkilerine ilişkin sorular sorulmuştur. Özgüven (1992), görüşmenin her alanda kullanılabilir genel bir bilgi toplama yöntemi olduğunu ve araştırmaya konu olan görüşme sırasında anlaşılmayan konularda açıklama, soru sorma ve tamamlamaya olanak verdiğini belirtmiştir. Aynı zamanda gerekli sondalarla amaca uygun cevapların alınmasına olanak sağladığını, amaca daha kısa sürede ulaştırdığını vurgulamıştır. Veri toplama süreci, katılımcılar ile yaklaşık 25 - 35 dakika arasında yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Katılımcıların görüşleri anında yazıya aktarılmış ve görüşme sonunda yazılanlar okunarak katılımcıların teyidi alınmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Yıldırım ve Şimşek (2013), nitel araştırmalarda toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesinin ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklamasının geçerliğin önemli ölçütleri arasında olduğunu belirtmişlerdir. Betimsel analiz tekniğinin kullanıldığı nitel araştırmalarda katılımcıların görüşlerine doğrudan yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlik için önemli bir etkidir (Ratcliff, 1995). Bu nedenle bu araştırmanın geçerliğinin sağlanması için veri analizi süreci ayrıntılı olarak açıklanmış, verilerin analizinde ve yorumlanmasında katılımcıların kendi ifadelerine doğrudan yer verilmiştir. Katılımcıların kendi yazdıklarından üretilenlere bulgular kısmında yer verilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca geçerlik için bir diğer önemli etken ise ilgili araştırmalar arası tutarlılıktır (Ratcliff, 1995). İçerik analizi, insan davranışlarını ve doğasının belirleme üzerinde dolaylı yollarla çalışmaya olanak tanıyan bir tekniktir (Büyüköztürk vd. 2012). İçerik analizi ile kodlardan kategorilere ve temalara ulaşılması ve verilerin kendi içerisinde anlaşılır düzeyde sınıflandırılması, betimsel analiz ile verilerden doğrudan alıntılar yapılarak, okuyucuya doğrudan katılımcıların görüşlerinin aktarılması amaçlanmıştır. Görüşme sırasında kişilerin söyledikleri yazılı hale dönüştürülmüş ve bu metin, ilgili kişilere tekrar okunarak kontrol etmeleri istenmiş, böylece katılımcıların teyidi alınmıştır. Görüşme sürecinde toplanan verilerin genel anlamda gerçek durumu yansıtması sağlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmeye gayret edilmiştir. Verilerin toplanmasında ve çözümlemelerin yapılmasında uzman kişilerle ortak çalışıldı. Böylelikle araştırmanın başkaları açısından kabul görme yüzdesi artırılarak iç güvenilirliği sağlanmaya çalışıldı. Dış güvenilirliği artırmak için ise araştırmada kullanılan bütün veriler saklandı.

Çalışma verilerinin analizinde nitel veri analizlerinden içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanır. Betimsel analizde ise elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013) Adlandırma aşamasında, sosyal, fiziksel ve psikolojik saldırıların okul çalışanları üzerindeki etkisi ve çözüm önerileri listelendi ve önem sıraları belirlendi. Tasnif etme (eleme ve arıtma) aşamasında, "içerik analizi" teknikleri kullanılarak, her durum parçalarına ayrıştırıldı ve analiz edildi. Böylelikle sosyal, fiziksel ve psikolojik saldırıların okul çalışanları üzerindeki etkisi ve bunlara yönelik çözüm önerileri derinlemesine incelenerek tasnif edildi. Yeniden organize etme ve derleme aşamasında, elde edilen veriler ışığında belirlenen durumların dışında kalanlar ve araştırma amacına hitap etmeyen durumlar ayrıştırıldı ve geriye kalan durumlar derlendi. Kategori geliştirme aşamasında ise belirlenen kategorilere sadık kalınarak çalışma ile ilgili bulgular elde edildi. Örneğin; çalışmamızda önceden belirlenen

"Çalışanın Psikolojisine Etkisi" ana temasından yola çıkarak oluşan "Şiddete maruz kaldıktan sonra okulda öğrencilerimin gözünde haklı ya da haksız olmam değil cezalandırılmış biri olarak görüldüğümünden dolayı saygınlığının azaldığını düşünmekteyim." görüşü ile birlikte "Sevgi ve saygı zedelenmesi" kodu oluşmuş ve bu kod "Duygusal" kategoriye eklenmiştir. Bu tür analizde amaç; elde edilen bulguları, düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Gizliliği sağlamak açısından katılımcıların tümü cinsiyet ayrımı olmaksızın "K" harfi ile kodlanmıştır. "1,2,3..." ise görüşme yapılan kaçınıcı kişi olduğunu göstermektedir. K1, K2...kısaltması yapılarak her bir katılımcı kodlanmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmada da elde edilen verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması, yorumlanması sistematik ve kademeli olarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler analiz edilirken her alt probleme ilişkin çözümler yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

1. Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanlarının sosyal ilişkileri üzerindeki etkileri

Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanlarının sosyal ilişkileri üzerindeki etkilerine ait kategorilere, kodlara ve görüşlere Çizelge 1'de yer verilmiştir.

Çizelge-1 Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanlarının sosyal ilişkileri üzerindeki etkilerine ait görüşleri

Kategori	Kod	Görüş
Arkadaşlık ilişkileri	Arkadaşlık ilişkilerinin azalması (n=4)	<i>Bu olay sadece okul hayatımı değil sosyal hayatımı da etkiledi. Yakın arkadaşlarımla olan ilişkilerim git gide zayıfladı.</i>
	Arkadaşlarla paylaşılanlarda azalma (n=2)	
	Arkadaşlarla görüşme sıklığında azalma (n=1)	
Akrabalık ilişkileri	Akraba iletişimde okul yaşantısı ile ilgili paylaşımların azalması (n=3)	<i>Yaşadığım bu fiziksel saldırıyı eşime, anneme ve babama anlattıktan sonra bana olan bakışlarında bir acıma hissi oluştuğunu düşündüğümünden onlara artık okul ile alakalı</i>
	Akraba iletişimde azalma (n=2)	
Asosyalite	Kalabalık gruplarla yapılan etkinliklerin azalması (n=3)	<i>Arkadaşlarımla olan hiçbir etkinliğe artık gitmek istemiyordum.</i>
	Yalnız kalma isteği (n=1)	
Sosyal Rol	Sosyal rollerini birbirine karıştırma (n=1)	<i>Öğrencim tarafından sözlü hakarete uğradıktan sonra evde çocuklarıma da aynı şekilde tavır almaya başladım</i>

Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanlarının sosyal ilişkileri üzerindeki etkilerine yönelik yapılan görüşme sonuçları incelendiğinde çalışanların sosyal çevresindeki arkadaşlık ilişkilerinin azaldığı görülmektedir. Bu durumu 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip öğretmen şöyle dile getirmiştir:

"Okuldaki öğretmen arkadaşım tarafından sözlü tacize uğradıktan sonra bu olay sadece okul hayatımı değil sosyal hayatımı da etkiledi. Yakın arkadaşlarımla olan ilişkilerim git gide zayıfladı. Hayatımdaki diğer kişilerle eskisi gibi buluşmuyordum, buluşsam bile yanlarından gitmek için bahaneler üretiyordum. Bunun farkına varan arkadaşlarım da benimle görüşmeyi kestiler" (K2)

21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmen ise okul çalışanlarına yönelik gerçekleşen saldırıların akrabalık ilişkilerini de olumsuz yönde etkilediği ve onlarla olan iletişimlerinin sınırlı kaldığını belirtmiştir.

"Bundan 4 yıl önce bir veli ve öğrenci okul çıkışında arabamın önünü kesip beni darp ettiler. Yaşadığım bu fiziksel saldırıyı eşime, anneme ve babama anlattıktan sonra bana olan bakışlarında bir acıma hissi oluştuğunu düşündüğümden onlara artık okul ile alakalı olayları anlatmamaya başladım." (K11)

K2 ve K11'in ifadelerinden de anlaşılacağı üzere çalışanların sosyal destek yönünden arkadaşları ve ailesinden destek göremediği, ayrıca sosyal hayatındaki arkadaşlıkların ve akrabalık ilişkilerinin de sıklıkla olumsuz yönde etkilendiği bulgusuna ulaşılmaktadır. Aslında sosyal bir varlık olan insan, yaşamış olduğu durumlar karşısında paylaşma isteği ile paralel olarak çevresinde başka bireylerin de olmasını ister. Bu durumu [Aytaç, Bayram ve Bilgel \(2005\)](#), duygusal anlamda saldırıya uğrayanlarla uğramayanlar arasında çalışma memnuniyetinin sosyal destek ile olan ilişkisini araştırmış ve çalışma sonucunda, değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. [Thoits \(1986\)](#), sosyal desteği genellikle yakın çevremizde bulunan arkadaşlar veya akrabalar tarafından kişiye yapılan destek olarak belirtmiştir. Bu durum saldırıya uğrayan kişilerde sosyal desteğin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. [Torun \(1995\)](#), ailenin sosyo kültürel durumu, ekonomisi ve birbirlerine olan ilgileri ile sosyal desteğin bütün yapıları arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu ifade etmiştir. Buna paralel olarak [Heimer \(1997\)](#) de araştırmasında şiddeti sosyo-ekonomik ve kültürel etkenler ile ifade edilebileceğini belirtmiştir. [Davidson ve Demaray \(2007\)](#)'in çalışmasında erkek eğitimcilerin iş ve sosyal hayattaki arkadaşlarından, kadın eğitimciler ise akrabalarından gelen sosyal desteğin, duygusal anlamdaki saldırılardan oluşan güçlüklerin aşıldığı görülmektedir. Kadın eğitimcilere akrabalık desteğinin verilmesi, uğradığı haksızlığı ve güçlükleri yumuşatmıştır. [Çivilidağ \(2003\)](#) ise puanla yerleşen öğrencilerin gittiği liselerde eğitim veren eğitimcilerin, resmi olmayan okullarda eğitim veren eğitimcilere nazaran daha çok sosyal destek aldıklarını ifade etmiştir. Aynı zamanda devlete ait lisede eğitim veren kadın eğitimcilerinin ise erkek eğitimcilerden daha çok sosyal destek aldıklarını belirtmiştir. Bu verilere göre sosyal destek; mağdur olma durumu ile duygusal anlamda oluşan saldırı temelli güçlükler arasında önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. [Altay \(2007\)](#), çalışmasında iş koşullarının yarattığı deformasyon ile sosyal destek arasında pozitif bir uyum olduğunu göstermiştir. Araştırmada sosyal destek düzeyi fazlaştığı gözlemlenirken iş koşullarının yarattığı deformasyon düzeyinin azaldığı gözlemlenmiştir. Sosyal destek konusunun önemi açısından ise [Procidano ve Heller \(1983\)](#), sosyal destek ölçeği ile yapmış oldukları çalışmada sosyal çevrede bulunan arkadaş ortamı ve akrabadan alınan sosyal destek ile gerginlik arasında bir ilişki bulmuştur. Aynı zamanda akrabadan alınan sosyal desteğin daha çok olduğu ortaya çıkmıştır.

Bir öğretmenin;

"Farklı kültürlerin bir arada bulunması her ne kadar zenginlik olarak görülmeli ise de bazen kültürel çatışmalar kaçınılmaz olabiliyor. Bu kültür farklılıkları bir baskı aracı olarak da kullanılabilir. Doğuda çalışırken böyle bir sebepten dolayı velim tarafından sözlü tacize uğradım. Bu olaydan sonra tayinim çıkana kadar o yerde yapılan hiçbir etkinliğe katılmadım ve hatta ailemle birlikte kalabalık ortamlara girmekten de çekindim." (K3)

Şeklindeki ifadesi ile 16-20 yıl arası bir kıdeme sahip başka öğretmenin;

"Bu olay başıma geldikten sonra arkadaşlık kurmakta zorlanmaya başladım. Sosyal hayatım monotonlaştı, özellikle toplulukla birlikte organizasyon yapma aktivitelerimin azaldığını düşünüyorum." (K6)

Şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı üzere okul çalışanlarına yönelik gerçekleşen saldırıların çalışan üzerinde sosyal açıdan olumsuz bir etki bıraktığı; çalışanın, yapılan grup

etkinliklerine katılmadığı ve yalnızlaştığı, aynı zamanda bu durumun oluşmasında çevrenin kültürel koşullarının da etkili olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Bulut (2007)'un "Ortaöğretim Öğretmenlerinde Psikolojik Şiddet Düzeyi, Mobbing" adlı araştırmasında uygulanan şiddetin daha çok öğretmenlerin sosyal yaşam kalitelerine yönelik etki oluşturduğuna yönelik bulgusu araştırmamızı destekler nitelik taşımaktadır. Okul çalışanları, gerçekleşen saldırılar sonrası genel olarak sosyal rollerini karıştırmaktadır. Bu durumu 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip öğretmen şu şekilde ifade etmiştir.

"Öğrencim tarafından sözlü hakarete uğradıktan sonra evde çocuklarıma da aynı şekilde tavır almaya başladım. Evde çocuklarıma karşı okulda öğrencilerime nasıl davranıyorsam o şekilde davranmaya başladım. Çocuklarım da küçük olduklarından bu yaptıklarıma bir anlam veremediler ve bana mesafeli durmaya başladılar. Bunun farkına varsam da eskisi gibi bir türlü olamıyorum. Bunun için psikologdan 3 ay boyunca yardım aldım; ancak bir faydasını göremedim."(K8)

Sarason ve ark. (1985), araştırmalarında psikolojik rahatsızlığın sosyal destekle ilişkisinin olup olmadığını incelemiştir. Yapılan incelemeler neticesinde sosyal desteğin psikolojik rahatsızlıkla pozitif anlamda bir ilişkinin bulunduğu belirtmiştir. Tutar (2004), psikolojik şiddet mağdurunun, güvendiği birine yaşadığı durumu anlatarak sosyal destek alması gerektiğini ifade etmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin meslektaşlarından ve amirlerinden almış oldukları sosyal desteğin mesleki yetkinliklerini olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Younghusband, 2006). Ayrıca araştırmalar sosyal destek mekanizmasının, çalışanların karşılaştıkları sorunları realist bir şekilde değerlendirip sorunlar karşısında farklı başa çıkma yöntemleri kullanarak yeterlilik duygularının daha az tehdit altında olacağını ortaya koymaktadır (Lehman, Ellard ve Worthman, 1986). Tüm değerlendirmeler göz önünde tutulduğunda şiddet olayları sonrasında çalışanların aile ve arkadaşlık bağlarının azaldığı bulgusuna ulaşılmaktadır.

2. Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki psikolojik etkileri

Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki psikolojik etkilerine ait kategorilere, kodlara ve görüşlere Çizelge 2 de yer verilmiştir.

Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki psikolojik etkilerine yönelik yapılan görüşme sonuçları incelendiğinde, çalışanların duygu yönünden (Sevgi ve saygının zedelenmesi, kaygı) daha çok etkilendikleri görülmektedir. Bu durumu 1-5 yıl arası bir kıdeme sahip öğretmen şöyle aktarmıştır.

"Veli ya da herhangi birinden şiddet veya saldırı gören bir öğretmen öğrencilerinin gözünde güçsüz, zayıf ve cezalandırılmış biri olarak görülür. Şiddete maruz kaldıktan sonra okulda öğrencilerimin gözünde haklı ya da haksız olmam değil cezalandırılmış biri olarak görüldüğümün dolayı saygılılığımın azaldığını düşünmekteyim."(K1)

Ayrıca saldırıya uğrayan çalışanda kaygı bozukluğu oluştuğu ve çalışanın psikolojik deformasyona uğradığı görülmektedir. Bu durumu 16-20 yıl arası bir kıdeme sahip öğretmen;

"Bundan önceki okulumda bir öğrencim tarafından sözlü hakarete uğradıktan sonra psikolojim çok bozuldu. Bende bu olayın bir daha yaşanabilir kaygısı oluştu. Sanki bütün öğrencilerin benle konuşması bana bir hakaretmiş gibi gelmeye başladı."(K17)

Şekilde ifade etmiştir.

Vartia (1996), psikolojik saldırıların sebeplerine ait araştırmasında; örgüt içerisindeki her türlü değişkenlerin psikolojik şiddetle alakalı olduğunu belirtmiştir. Psikolojik şiddete maruz kalan çalışanların işine karşı tatminsiz olması bunun yanında stres emarelerinin oluşması uyku ilacı ve yatıştırıcı tüketiminin artması gibi rahatsızlıkların oluşabileceği yönündeki tespiti de araştırma bulgumuzu destekler niteliktedir. Ayrıca Toprakçı (2017), fiziksel şiddetin her an

duygusal şiddete; bilişsel şiddetin her an toplumsal şiddete, cinsel şiddetin fiziksel şiddete veya herhangi birinin herhangi birine ya da hepsine dönüşebileceğini, birbirlerini alabildiğine etkilediklerini belirtmiştir. Di Martino ve ark. (2003), çalışmalarında işyerlerinde gerçekleşen şiddet türlerinden psikolojik şiddetin fiziksel şiddetten daha yaygın olduğunu ifade etmektedir. Buna paralel olarak Atmaca ve Öntaş (2014)'ın eğitimcilerin öğrenci, anne veya babaları tarafından karşı karşıya kaldıkları saldırılar konusunda yapmış olduğu çalışmalarında ise eğitimciler, haksızlığa uğradıkları saldırıların tesirinden kurtulmak amacıyla eğitim kurumlarında bulunan örgüt topluluğu ile durumu bazen paylaşıp çare bulmaya çalıştıkları saptanmıştır. Birtakım eğitimcilerin ise doktor tarafından yardım aldıkları ve saldırıların çarelerini bu şekilde bertaraf etmeye çalıştığı sonucuna ulaşmaktadır. Ertürk (2005), eğitimcilerin duygusal anlamda saldırıya daha çok maruz kaldıkları saptanmıştır.

Çizelge-2 Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki psikolojik etki temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Görüş
Duygusal	Sevgi ve saygı zedelenmesi (n=5) Kaygı (n=4)	Şiddete maruz kaldıktan sonra okulda öğrencilerimin gözünde haklı ya da haksız olmam değil cezalandırılmış biri olarak görüldüğümden dolayı saygınlığının azaldığını düşünmekteyim.
Zihinsel	Unutkanlık (n=4) Kafa Karışıklığı (n=3)	Okul müdürünün tehdit ve hakaretlerinden sonra bazen derslerde hangi konuyu anlatacağımı unutuyorum.
Fiziksel	Vücut Ağrılarının oluşması (n=1)	Okul müdürünün bana "Hocam bugün ne güzel kokuyorsunuz." diyerek bana yaklaşmasından sonra bu durum bende şiddetli karın ağrılarına sebep oldu.

Altunay, Oral ve Yalçınkaya (2014) ise mağdurların, mobbing sürecinin temel noktaları açısından benzer bakış açısına sahip olduklarını ifade etmektedir. Gerçekleşen saldırılar sonrasında çalışanların psikolojisinin zihinsel yönden etkileri değerlendirildiğinde ise 21 yıl üstü bir kıdeme sahip öğretmenin;

"Bir gün okul müdürü beni odasına çağırdı. Bir velinin derste dersimi güzel anlatamıyordum şikâyeti üzerine beni anlayıp dinlemeden üzerime doğru yürüyerek bana bağırmağa başladı. O anda bayılmışım. Gözümü açtığımda öğretmen arkadaşlar elime yüzüme kolonya tutuyorlardı. Bu olay benim için dönüm noktası oldu. Okul müdürünün tehdit ve hakaretlerinden sonra bazen derslerde hangi konuyu anlatacağımı unutuyorum."(K4)

Şeklindeki ifadesi ve 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip başka öğretmenin;

"Öğrencilerimizle her yıl düzenlemiş olduğumuz müzik etkinliğini saldırıya uğradığım yılda da yapmak istemişim. Ancak o yıl bir velim çocuğunun da bu etkinlikte olmasını istemişti. Fakat müzik bir yetenek işi olduğunu çocuğumuzun ise bu alanda böyle bir yeteneğinin bulunmadığını söyledim. O gün veli ile çok tartıştık. Ben bu sorunun orada bittiğini düşünmüştüm; ancak iki gün sonra veli dersimi işlerken sınıfa girip bana vurmaya başladı. O günden sonra ben eski ben değilim psikolojik yönden çöküntüye uğradım. Hatta belli bir süre psikiyatr tedavisi gördüm. Ben sınıfta iken velinin sınıfa girip bana vurduktan sonra olayın yaşandığı sınıfa olan derslerimin saatlerini karıştırıyorum."(K5)

İfadesinden de anlaşılacağı üzere saldırıya uğrayan çalışanlarda zihinsel yönden unutkanlık ve kafa karışıklığı oluştuğu ve aynı zamanda saldırının etkisinden de uzun süre

çıkamadıkları tespit edilmiştir. Aynı zamanda saldırıya uğrayan çalışanların psikolojik olarak fiziksel yönden bir etkinin kalıp kalmadığı sonucu incelendiğinde bu durumu 16-20 yıl arası bir kıdeme sahip yönetici şu şekilde dile getirmiştir.

“Diğer günlerde olduğu gibi o günde sıradan bir şekilde okula gitmişim. O gün üçüncü saatim boştu ve öğretmenler odasında tek başıma otuyordum. Okul müdürü öğretmenler odasına girdi selam verdikten sonra yanıma oturdu. Aşırı derecede yanıma yaklaştı ve bugün ne kadar güzel kokuyorsunuz, dedi. Okul müdürünün bana “Hocam bugün ne güzel kokuyorsunuz.” diyerek bana yaklaşmasından sonra bu durum bende şiddetli karın ağrularına sebep oldu.”(K13)

Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere okul çalışanlarına yönelik gerçekleşen şiddet olaylarının psikolojik olarak kişilerde vücut ağrıları oluşturduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Di Martino vd. (2003), şirkette vuku bulan duygusal anlamda saldırıların ve negatif tavırların, görevlilerin sıhhatleri üstünde etkisine yönelik çalışmalarında; tecrübelerine duygusal anlamda saldırı tanımını yapanların sıhhatlerinin bu olayları hiç deneyimlememiş insanlara göre çok daha bozuk olduğu sonucuna varmıştır. Bu araştırma, çalışmamızın şiddet sonrası çalışanlarda sağlık yönünden de etki oluşturduğu bulgusuyla örtüşmektedir. Yaman vd. (2010), çalışmalarında psiko-şiddetin çalışanların aile ve yakın ilişkilerini olumsuz etkilediğini, bu olumsuz etkinin ise çalışanlarda genel olarak isteklendirme sorunları doğurduğunu, depresyon problemleri oluşturduğunu ve çalışanların bu durumu öğrencilere farklı tepkilerle yansıttığını belirtmişlerdir. Bunun yanında Çankaya, Töremen ve Şanlı (2011), araştırmalarında eğitim kurumunun emniyetiyle endişe arasında negatif bir uyum olduğunu, iş tatminiyle isteklendirme arasındaysa pozitif ilişki olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmalar çalışanların şiddet olaylarından sonra kaygılarının arttığını, şiddetin iş doyumunu üzerinde etkisinin olduğunu göstermektedir. Tüm bu veriler ışığında çalışanların iş yerlerinde karşılaştıkları şiddet olayları sonrasında psikolojik yönden etkilenme süreçlerinde sıklıkla duygusal, zihinsel ve fiziksel açıdan etkilendikleri bulgusuna ulaşılmaktadır.

3. Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki psikolojik etkileri

Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanlarının iş hayatı üzerindeki etkilerine ait kategorilere, kodlara ve görüşlere Çizelge-3’de yer verilmiştir.

Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki iş hayatına ilişkin görüşleri incelendiğinde çalışanların örgütsel iletişimin (İşyeri arkadaşları ile ilişkilerini eskisi gibi sürdürememe, yöneticilerle olan ilişkilerin azalması, veli ve öğrencilerle olan ilişkilerin azalması) olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir. Buna benzer saldırıların dünyanın birçok yerinde farklı şekillerde görülmektedir (Muthukrishna, Ngakane ve Ngcobo, 2012). Bu durumu 16-20 yıl arası bir kıdeme sahip yönetici şu şekilde açıklamıştır.

“Öğretmenlik sevgi ve saygı ile yapılan isteklendirme ve bağlılık gerektiren bir meslek alanıdır. Şiddet eylemleri eğitim çalışanlarının meslek hayatları için tamiri zor sorunlara sebep olur. Ben de öğrencim tarafından fiziksel şiddet ile karşılaştığımda velilerime, özellikle de öğrencilerime karşı büyük bir güven yitimi oluştu. Eskiden öğrencilerimle birlikte etkinlikler yapardık (Tiyatro, sinema vb.) şimdi bunların hiçbirini istesem de yapamıyorum.”

İfadeden de anlaşılıyor ki, örgütsel iletişim ile isteklendirme arasında doğru orantı olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Saldırıya uğrayan çalışanların saygınlıklarını ve itibarlarını kaybettiklerini düşünmelerinden dolayı kendilerini toplumdan soyutladıkları ve kendi kabuklarından dışarı çıkmamakla birlikte üstleriyle rahat bir şekilde iletişime geçemediklerini 21 yıl üstü bir kıdeme sahip öğretmen şu şekilde belirtmiştir.

“Okul çalışanlarına yönelik saldırılar kişilerin toplum içerisindeki mesleki saygınlık ve itibarlarını zedelemektedir. Bu durum mesleki itibarlarına zarar vermekte ve dolayısıyla iş

ortamındaki performansımı olumsuz etkilemektedir. Öğretmen arkadaşım bana ağza alınmayacak küfürler söyledikten sonra, öğretmenler odasına gitmemeye başladım. Böylece diğer arkadaşlarımla olan ilişkilerim de azaldı. Kendimi içinde bulunduğum ortamdan soyutladım. Bundan dolayı iş ortamında bana karşı olumsuz önyargıları oluşturduğundan dolayı bu kişiler ile aynı ortamı paylaşmak istemedim.”(K9)

Çizelge-3 Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki iş hayatı temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Görüş
Örgütsel İletişim	İş yeri arkadaşları ile ilişkilerini eskisi gibi sürdürememe (n=4)	Öğretmen arkadaşım bana ağza alınmayacak küfürler söyledikten sonra, öğretmenler odasına gitmemeye başladım. Böylece diğer arkadaşlarımla olan ilişkilerim de azaldı.
	Veli ve öğrencilerle olan ilişkilerin azalması (n=4)	
	Yöneticilerle olan ilişkilerin azalması (n=3)	
Mesleki Bağlılık	Çalışma isteksizliği (n=3)	Saldırı sonrasında okula eskisi gibi isteyerek gitmedim.
	Kuruma olan aidiyetin azalması (n=2)	
İş Kaybetme Korkusu	Yapılan saldırılara sessiz kalma (n=1)	Yaşanılan o menfur olaydan sonra işimi kaybetmemek için şikâyetimi geri aldım.

Aynı zamanda 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip öğretmen de bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir.

“Okul müdürü, odasında bana bağırarak hakaret etmesinden sonra üstlerimle bir daha normal bir şekilde konuşamadım. Hep kendimi savunma ihtiyacı duydum.”(K4)

Bu çerçevede [Di Martino vd. \(2003\)](#), araştırmalarında işyerinde gerçekleşen şiddet sadece şiddete maruz kalan çalışanı değil, bu mağdurun işyerini, iş arkadaşlarını, işverenini, ailesini ve dolayısıyla toplumu da olumsuz etkilemekte olduğunu belirtmiştir. [Davidson ve Demaray \(2007\)](#), çalışmalarında sıkıntıların daha çok psikolojik şiddetten kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Psikolojik şiddete maruz kalan kişilerin yaşantılarında nasıl olumsuz sonuçlar doğurduğunu araştırmışlardır. Hatta bu olumsuz sonuçların etkilerini en aza indirgeyen faktörlerinde önem arz ettiğini belirtmişlerdir. [Brouwers ve Tomic \(1999\)](#)'in psikolojik tükenmişlikle ilgili çalışmalardan da anlaşılıyor ki eğitim örgütünde çalışan kişilerin mesleklerine olan heyecanları yavaşlamakta ve mesleklerine olan aidiyet duyguları giderek azalmaktadır. Aynı zamanda saygınlık ve itibarlarının azaldığını düşünmelerinden dolayı mesleki bağlılıklarının zedelendiği ve saldırıya uğrayan kişinin şikâyetinden sonra da işini kaybetme korkusundan dolayı şikâyetini geri aldığı bulgusuna ulaşılmaktadır. 16-20 yıl arası bir kıdeme sahip hizmetlinin;

“Saldırıya maruz kaldığımda kendimde eskisi gibi çalışma isteği olmadı ve mesleki bağlılığım azaldı. Çalışma ortamından uzaklaşmak istedim. Fiziksel saldırı sonucunda bir süre çalışmamamdan dolayı maddi kayba da uğradım.”(K7)

Şeklinde yapmış olduğu açıklama ise saldırı sonrasında çalışanların okula gidememesi durumunda maddi kayıpların oluşabileceği bulgusuna da ulaşılmaktadır. Aynı zamanda 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip yöneticinin;

“Okul müdürünün bana yapmış olduğu o çirkin saldırıyı gerekli yerlere şikâyet ettikten sonra arkadaşlarımla ve ailemin önerileri ile işimi kaybetmemek için şikâyetimi geri aldım.” (K13)

İfadesinden de anlaşılıyor ki mesleğinden olma korkularından dolayı çalışanların şikâyetlerini geri aldıkları görülmektedir. Çalışanlarda yaşanan saldırı sonrası iş arkadaşları, yöneticiler, öğrenciler ve veli ile olan ilişkilerinin azaldığı görülmektedir. Bu durumu Gökçe (2006)'nin "İş Yerinde Yıldırma" adlı çalışması, çalışanlara karşı baskıcı tavırlara rastlandığı, çalışanların daha çok okul örgütünün üst kademesinden duygusal anlamda saldırı altında kaldıklarına yönelik bulgusu çalışma bulgumuzu destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra Bucher ve Manning (2005) ise okul güvenliği ancak pozitif okul iklimi ile sağlanır bulgusu araştırmamıza paralel bir bulgudur. Yıldırım vd. (2007) tarafından araştırılan, iş yerinde psikolojik şiddete maruz kalan kurbanların sıklıkla olumsuz davranışları tecrübe ettikleri ve sonuçlara katlandıkları yönündeki görüşleri, çalışanların baskı ve şiddet görebilecekleri kaygısı taşımaları ve bu durum karşısında çaresiz ve sessiz kalmalarını açıklar niteliktedir. Aynı zamanda Özdemir (2015) ise sendika yöneticileri ile yapmış olduğu çalışmada şiddet eylemleri sonrası sendikaların genel olarak üyelerine hukuksal destek verdiklerini, üyelerinin hakkını aramak için ise basın açıklamaları yaptıklarını belirtmişlerdir.

4. Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanlarının etkilendikleri durumlara çözüm önerileri

Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanlarının etkilendikleri durumlara yönelik çözüm önerilerine ait kategorilere, kodlara ve görüşlere Çizelge-4'de yer verilmiştir.

Çizelge-4 Okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanlarının etkilendikleri durumlara yönelik çözüm önerileri temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Görüş
Sosyal ilişkiye ait çözüm	Yasal Düzenleme (n=5) Cezai Müeyyidelerin caydırıcı olmaması (n=2)	Şiddetin kanunla bağlayıcı yaptırımları olmalıdır.
Psikolojik etkiye ait çözüm	Saldırıya uğrayan kişinin psikolojik destek alması (n=4)	Psikolojik destek için profesyonel bir yardım sağlanmalı.
Mesleğe ait çözüm	Mesleki şiddete yönelik eğitimler (n=2) Çalışanlar arasındaki güçlü iletişim eğitimleri (n=1)	Gerektiğinde tüm çalışanlara bu konularda hizmet içi eğitimler verilmelidir.
Sosyal Medya Platformları	Sosyal Medyada yer alan kışkırtıcı bilgilendirmeden kaçınma (n=2)	Sosyal medya ve diğer medya kanallarında çalışanların itibarını zedeleyici ve kışkırtıcı yayınlardan kaçınılmalı, bu konuda bu kanallar olumlu yönde kullanılmalı.
Örgüt Yöneticisi	Yöneticilerin olaylar karşısında sergilediği tutum ve davranışları (n=1)	Yöneticiler kendilerine yöneltilen bir talep ve şikâyetlerin nedenini sorgulamalı.

Okul çalışanlarının saldırı sonrası etkilendikleri durumlara yönelik çözüm önerileri açısından yöneltilen soruda genellikle cezai müeyyidelerin caydırıcı olmamasına değinilmiş olup, bununla ilgili olarak 21 yıl üstü bir kıdeme sahip öğretmen şu şekilde ifade etmiştir.

"Objektif olarak yorum yaparsak; örneğin kurum çalışanı gerçekten sıkıntılı ise gerçek şikâyet mekanizmalarının ve hukukun gerçek işlerliğinin olması gerektiğini düşünüyorum. Adaletin hepimiz (çalışan, şiddet gören, şiddeti uygulayan...) için çok önemli olduğunu

düşünüyorum. Kanunlar ile herkesin hakkı, koruma altına alınır ise herkesin daha rahat ve daha sağlıklı ortamlarda çalışacağını düşünüyorum.”(K16)

Bunun yanı sıra 16-20 yıl arası bir kıdeme sahip yöneticinin;

“Kamu personeline saldırının önüne geçmenin en hızlı çözümü sert yasalardır. Çalışan, saldırıya maruz kaldıktan sonra bu süreç tamamlanana kadar ücretli izinde tutulmalı ve bu boşluktaki süreçte oluşacak zararlar saldırgandan tanzim edilmeli. Örneğin saldırıya uğrayan bir öğretmen bir ay görevden izne çekildiğinde, o bir aylık süreçteki bakanlığın maddi kaybı saldırgandan tanzim edilebilir. Yani belediye otobüsüyle kaza yaptığınızda, o otobüs tamir edilene kadar kaç gün hizmet veremiyorsa belediye sizden otobüsün yevmiesini alırken aynısı saldırganlar için de yapılmalıdır. Saldırı sonrası ilk yer değiştirme başvurularında, saldırıya maruz kalan kişiye psikolojik destek verecek kişinin görüşüyle öncelikli yer değiştirme hakkı tanınabilir. Sanırım buna benzer bir yer değiştirme durumu söz konusu ama sadece ölüm tehdidi söz konusu iken uygulanıyor. Bunun düzeyi daha aşağıya çekilmelidir. Çünkü bazı kişiler daha küçük düzeydeki durumlardan da kötü etkilenabiliyor.”(K14)

Şeklindeki açıklaması, yasal düzenlemelerin daha caydırıcı bir nitelik kazanması gerektiği önemini göstermektedir. Bu konuda [Lamya \(2016\)](#), ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri ile birlikte yapılan çalışmada, öğretmene yönelik şiddetin azaltılması için katılımcılar hükümetin çözüm bulması gerektiğini savunmuşlardır. Okullarda şiddetle mücadele etmek için özel yasal düzenlemeler oluşturulması katılımcılar tarafından önerilmiştir. [Tatlıoğlu \(2016\)](#) ise saldırı mevzusunda mercek altına alınan aile, öğrenci, öğretmen ve yakın çevrelerin eş güdüm içinde uyumlu olabilmesi amacıyla örgüt, eğitim örgütü içerisindeki idari yönetim anlayışının güçlendirilmesinin zorunlu olduğunu belirtilmektedir. Bundan dolayıdır ki ülkede de eğitimcilere karşı yapılan saldırıların en aza indirgenebilmesi adına MEB bu vakalarla ilgili politika oluşturması gerektiği sonucu çalışma bulgumuzu desteklemektedir. 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip hizmetli ifadesinde;

“Saldırıya maruz kalıdıktan sonra personel psikolojik destek almalı ve bazı testlerle kişinin aynı görev yerinde çalışmaya yönelik hazır bulunuşluk düzeyleri ölçülmeli, saldırıya uğrayan çalışan okula geri dönmeden önce kurumda bulunan diğer çalışanlara, psikolojik olarak uğradığı hasarın etkilerinin hızlı yok edilebilmesi adına, psikolojik destek eğitimi verilmelidir.”(K12)

Şeklinde açıklamıştır. Bu ifadeye paralel olarak 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip öğretmenin şu şeklindeki görüşleri;

“Kurum her koşulda öğretmenin arkasında durmalıdır. Gerekirse öğretmene psikolojik destek sağlamalıdır. Onun öğrenciler ve diğer velilerin gözünde değerli olduğunu her zaman öğretmene ve çevreye karşı göstermelidir.”(K10)

İle çalışanların maruz kaldıkları şiddet olayları sonrasında uzman kişiler tarafından profesyonel destek alınması bulgusuna ulaşılmaktadır. 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip öğretmenin ise;

“Çalışanların şiddete maruz kalmadan önce tüm çalışanlara şiddet ve şiddet ile başa çıkma yöntemleri konularında hizmet içi eğitimler verilmelidir. Okul yöneticileri ile diğer çalışanlar arasındaki bağı güçlendirecek etkinlikler düzenlenmeli çalışanların kendilerini ait ve güvende hissettikleri çalışma ortamları oluşturulmalıdır.”(K9)

Şeklindeki söylemi, şiddete yönelik yapılacak olan hizmet içi eğitimlerin önemini vurgulamaktadır. Bu durumu [Tınaz \(2006\)](#), bireyin psikolojik şiddetle başa çıkabilmesi ve bu olgunun psikolojik açıdan en aza indirilebilmesi noktasında çalışma ortamının düzenlenmesi ve çalışanları duygusal olarak olumsuz etkileyen faktörlerin ortadan kaldırılması gerektiğini açıklamaktadır. [Yavuzer \(2011\)](#) ise öğretmenlerin saldırganlık ve şiddet önlemede önemli bir potansiyele sahip oldukları, bu potansiyelin farkına varmaları için öğretmenlere yönelik

programlar hazırlanıp uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla öğretmenlere önceden şiddete yönelik hizmet içi eğitimlerin verilmesinin önemli olduğu çalışma bulgumuzu destekler nitelik taşımaktadır. Ayrıca 16-20 yıl arası bir kıdeme sahip öğretmenin;

“Yöneticiler kendilerine yöneltilen bir talebin nedenini sorgulamalı, geçerli sebep varsa talebi değerlendirmeye almalıdır. Geçerli bir nedeni olmayan çalışanın sadece benim dediğim olacak edasına büründüğünde bir yarış kazanma duygusu yaratacaktır. Diğer çalışanlara sözlü saldırıda bulunacaktır. Yöneticilerin etik ve adaletli olması gereklidir. Çalışanlar birbirine karşı saygılı olmalı ve sık sık duygudaşlık kurmalıdır.”(K5)

Görüşünden de anlaşılıyor ki yöneticilerin şikâyetleri işleme alma konusunda daha hassas davranması gerektiği vurgulanmıştır. Bu durum [Karaman vd. \(2013\)](#)'nin, yöneticilerin öğretmen-veli ve öğrenci iletişimini sağlıklı olarak yürütememesinden dolayı öğretmenlerin kendi aralarında veya veli ve öğrenci ile olan ilişkilerinde sıkıntılar yaşadığı bulgusu, çalışma bulgumuz ile örtüşmektedir. 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip hizmetlinin;

“Öncelikle öğrenci velileri ve okul çalışanları iletişim becerileri konusunda bilgilendirilmeli. Sosyal medya ve diğer medya kanalları çalışanların itibarını zedeleyici ve kıskırtıcı yayınlardan kaçınmalı, bu konuda bu kanallar olumlu yönde kullanılmalıdır. Okul çalışanlarının toplumdaki itibarını artırıcı yönde çalışmalar yapılmalıdır. Okul çalışanları, ekonomik olarak güçlü hale getirilmelidir. Bu durumlar çalışanların itibarını olumlu yönde etkileyeceğini düşünüyorum.” (K7)

İfadesi göz önünde tutulduğunda; [Karaman vd. \(2013\)](#)'nin, sosyal medyada öğretmenler ile ilgili yapılan olumsuz açıklamalar ve televizyon dizilerinde yer alan olumsuz öğretmen karakterleri mesleğin saygınlığının azaldığı şeklindeki ifadesi bulgumuzu destekler niteliktedir. Ayrıca [Erdemli \(2018\)](#), ülkemizde baskı sayısı yüksek üç gazetede yer alan eğitimcilere karşı yapılan saldırı vakalarına ilişkin bilgileri incelemiş olup, çalışmanın amacı doğrultusunda gazetelerde eğitimcilere karşı yapılan saldırı haberlerinin ne sıklıkta meydana geldiği ve saldırının hangi türde ve hangi kişiler tarafından yapıldığı bulunmaya çalışmıştır. Bulgular sonucunda medyada çıkan haberlerde eğitimcilere karşı yapılan saldırıların daha çok öğrenci veya veliler tarafından uygulandığının görüldüğü, dolayısıyla yetkili merciler tarafından bu saldırıları yapan kişilerin yaptıkları olumsuz tutum ve davranışları bertaraf etmeye yönelik çalışmaların gerekli olduğunu belirtmiştir. Hatta bunun yanında üst makam ve mevkilerde bulunan yönetici veya politikacılar tarafından eğitimcilerin ülke çapında eleştirilmesi velileri cesaretlendirdiğinin ortaya çıkmıştır. Bu sebeple yetki gücünü elinde bulunduran insanlar eğitimcilerin ülke çapında itibarlarına olumsuz bir algı oluşturacak konuşmalardan uzak durmasının önemli olduğunu, buna paralel olarak eğitimcilere karşı yapılan saldırıların muhakkak cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir

Tüm bu veriler ışığında okul çalışanlarına yönelik yapılan saldırıların okul çalışanları üzerindeki etkilerine yönelik çözüm önerilerini incelediğimizde yasal düzenlemelerin öncelikli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu yasal düzenlemeler ile birlikte velilerin bilgilendirilmesi, sosyal medya platformlarında okul çalışanlarına yönelik oluşabilecek olumsuz düşüncelerin önüne geçilmesi gerektiği bulgusuna ulaşılmaktadır. Örgüt yöneticilerinin ise yapılan şikâyetleri mesleki tecrübeleri doğrultusunda dikkatle inceleyerek işleme almasına ve çalışanlara hizmet içi eğitimlerde şiddete yönelik eğitimlerin verilmesine ve uzman psikologlar tarafından destek verilmesi bulgusuna ulaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiddetin; okul çalışanlarının sosyal çevresindeki arkadaşlık ve akrabalık ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği, onlarla olan iletişimlerini sınırladığı, grup etkinliklerine ve kalabalık ortamlara

katılmayı engellediği, yalnızlaştırdığı ve sosyal rolü oynamayı olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra psikolojik olarak okul çalışanlarında kendilerine karşı sevgi ve saygıyı azalttığı, kaygıyı arttırdığı, zihinsel yönden unutkanlık ve kafa karışıklığı oluşturduğu, aynı zamanda okul çalışanlarının mesleki yaşantılarını olumsuz yönde etkilediği ve saldırı sonrası vücutlarında ağrılar hissettikleri görülmüştür. Öte yandan, saldırı sonrasında okul çalışanlarının iş arkadaşları, yöneticileri ve veli/öğrencileri ile olan ilişkilerini azalttığı, saygınlıklarını ve itibarlarını kaybettiklerini düşünmelerinden dolayı kendilerini toplumdan soyutladıkları sonucuna varılmaktadır. Şiddet sonrası verilen cezai müeyyidelerin caydırıcı olmaması, şiddete uğrayan personellere psikolojik destek sağlanması, şiddetle başa çıkma yönünden mesleki eğitimler verilmesi ve sosyal medya platformlarında okul çalışanlarına yönelik oluşabilecek olumsuz düşüncelerin önüne geçilmesi için gerekli çalışmalar yapılması sonucuna varılmaktadır.

Şiddete uğrayan kişilere MEB yöneticileri tarafından kurumlarda sosyal ağları ve bağları arttıracak etkinlikler düzenlenebilir ve kişilik özelliklerini deformasyona uğratmayacak şekilde uzmanlar tarafından sosyal destek sağlanabilir. MEB yöneticileri tarafından saldırılara maruz kalan çalışanlara psikolojik destek sağlanabilir. Bunun yanında Milli Eğitim Bakanlığının saldırı vakalarını izleyebilmesi yönünde acil bir hat kurularak eğitimcilerle yardımcı olunabilir. Örgüt yöneticileri; yapılan şikâyetlerin doğruluğunu araştırarak ceza ve denetleme yolunu seçebilir ve çalışanların şiddete maruz kalmamaları için güvenli okul ortamı hazırlayabilir. Sağlık Bakanlığının aktif olarak uyguladığı bu sistemi Milli Eğitim Bakanlığı'nda uygulamak için model alabilir. Yasama organı tarafından; Cezai Müeyyidelerin caydırıcı olması için gerekli yasal düzenlemeler yapılabilir. Türk Ceza Muhakemeleri kanununda özellikle mobbing ile alakalı açık bir düzenlemenin olmadığı, daha açık ve şeffaf bir düzenleme ile çalışanların iş hayatına yönelik hakları güvence altına alınabilir. MEB yöneticileri tarafından ise şiddete uğrayan personellere psikolojik destek sağlanabilir, şiddetle başa çıkma yönünden mesleki eğitimler verilebilir ve sosyal medya platformlarında okul çalışanlarına yönelik oluşabilecek olumsuz düşüncelerin önüne geçilmesi yönünde çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışma İzmir ili Konak ilçesinde yapılmıştır. Bir karşılaştırma olanağı sağlaması açısından benzer bir çalışma da İzmir il genelinde de yapılabilir. Şiddet hangi okul türünde daha çok ise özellikle o okullarda bunların nedenlerinin araştırılması önerilebilir. Araştırma okul çalışanlarına yönelik saldırıların okul çalışanları üzerindeki etkisine özgü uygulanmıştır. Bu araştırma aynı zamanda nicel yöntem ile nitel yöntemin bir arada bulunduğu karma bir desende de yapılabilir. Ayrıca sonraki araştırmalarda saldırıyı yapanların kişilik özellikleri ve ailelerinde şiddetin var olup olmadığını inceleyebilir.

KAYNAKLAR

- Agnew, R. (1992). *Foundation For A General Strain Theory Of Crime And Delinquency*. Criminology, 30, 47-87
- Akar, H. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alkan, H. B. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme yöntemleri ve okulda şiddet*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Altay, M. (2007). *Okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Altunay, E., Oral, G. ve Yalçınkaya, M. (2014). Eğitim kurumlarında mobbing uygulamalarına ilişkin nitel bir araştırma, *Sakarya University Journal of Education*, 4/1 ss. 62-80.
- Atmaca, T. ve Öntaş, T.(2014). Velilerin öğretmenlere uyguladığı şiddete yönelik nitel bir araştırma. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*. 2,(1), 52-68.e-ISSN:2148-2667
- Aytaç, S., Bayram, N. ve Bilgel, N.(2005). Çalışma Yaşamında Yeni Bir Baskı Aracı: Mobbing. *XIII. Ulusal Yönetim Ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.İ İşletme Bölümü, 333-337,İstanbul.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7,(1). 231-274.

- Bucher, K. T. ve Manning, M. L. (2005). *Creating safe schools*. The Clearing House, 79(1), 55- 60.
- Budak, S. (2003). *Psikoloji sözlüğü*. (2.bs.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bulut, H. U. (2007). *Ortaöğretim öğretmenlerinde psikolojik şiddet düzeyi, mobbing*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Bursalıoğlu, Z. (2015). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. (19. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, K.Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (12. Basım). Ankara: Pegem A.
- Brouwers, A. & Tomic, W.(1999). Teacher burnout, perceived self-efficacy in classroom management, and student disruptive behaviour in secondary education. *Curriculum and Teaching*, 14(2),7-26.
- Calabro, K. S. (2007). A Study Of Patient Assault-Related Injuries in State Psychiatric Hospitals. A Thesis Doctorate in Public Health, The University Of Texas School Of Public Health, Texas, USA.
- Calhoun, C. and R. C Solomon. (1984) What is Emotion, New York: Oxford University Press
- Çankaya, H., Töremen, F. ve Şanlı, Ö. (2011). Okul güvenliğinin ilköğretim okulu öğretmenlerinin kaygı,motivasyon ve iş doyumunu düzeyleri üzerindeki etkisi, *Gümüşhane Üniv., Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, Sayı:3, 81-98.
- Cemaloğlu, N. Ertürk, A. (2007). Öğretmenlerin maruz kaldıkları yıldırma eylemlerinin cinsiyet yönünden incelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 345-362.
- Çelik, K. (2005). Eğitimde acil durum yönetimi modeli önerisi. *Eğitim Araştırmaları*, 5(20), 87- 98.
- Çivilidağ, A. (2003). *Anadolu Lisesi ve özel lise öğretmenlerinin iş tatmini, iş stresi ve algılanan sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik bir analiz*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Davidson, L. M. ve Demaray, M. K. (2007). Social Support As A Moderator Between Victimization And Internalizing – Externalizing Distress From Bullying, *School Psychology Review*, 36(3), 383-405.
- Di Martino,V., Hoel, H. & Cooper, C. L. (2003), Preventing Violence and Harassment in the Workplace, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, Dublin.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(25), 63-74.
- Eğitim Bir-Sen. (2019). *Eğitim çalışanlarına yönelik şiddet eğilimi tespit ve öneriler*.
- Erdemli, Ö. (2018). *Öğretmene yönelik şiddet: Medyaya yansıyan olayların incelenmesi*. Ankara.Erişim adresi <https://www.researchgate.net/publication/325853703>. Erişim Tarihi 12.07.2020
- Ertürk, A. (2005). Öğretmen ve okul yöneticilerinin okul ortamında maruz kaldıkları yıldırma eylemleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, ANKARA.
- Gökçe, A. T. (2006). *İş yerinde yıldırma: özel ve resmi ilköğretim okulu öğretmen ve yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Gözütok, F. D. (2008). *Eğitim ve Şiddet*, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Hecker, T. E. (2007). Workplace mobbing: a discussion for librarians. *The Journal of Academic Librarianship*, 33 (4), pp. 439-445.
- Heimer, K. (1997). Socioeconomic status, subcultural definitions and violent delinquency, *Social Forces*, Vol. 75 Issue 3, p799, 35p
- Hoang, F. Q. (2001). Addressing school violence. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 70 (8): 18-24.
- Hueske, C. (2008). Perceptions Of Aggressive Behaviors In Mental Health Clients. A Thesis Doctorate in Philosophy, The University of Texas Medical Branch, Texas, USA.
- İsmetoğlu, M. (2017). *Branş öğretmenlerinin çok kültürlü yeterlik düzeyleri ve iş yaşam kalitesine yönelik algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Jang, S. J. ve Johnson, B. J. (2003). *Strain, negative emotions, and deviant coping among African Americans: A test of general strain theory*. Journal of Quantitative Criminology, 19 (1), 79-105.
- Karaman, M., Acer, A., Kılınc, O., Buluş, U. ve Erdoğan, Ö. (2013). Sakarya ilinde görev yapan öğretmenlerin gözüyle "öğretmenlik mesleğinin statüsü ve saygınlığı. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları* No: 6, 104-110. ISBN: 978-605-4735-23-5, Sakarya
- Kessinger, J. A. (2000). The role of staffing ratios in patients assaults at an inpatient psychiatric facility. *A Thesis Master of Science in Nursing, Faculty of the Allan&Donna Lansing School of Nursing*, S: 1, 56-68. Kentucky, USA.
- Köknel, Ö. (2006). Bireysel ve Toplumsal Şiddet, 5. Baskı, İstanbul: *Altın Yayınları*.
- Lamya, A. E. (2016). Violence against teachers in Morocco: Elementary and secondary schools. *A Research Project*. Moulay Ismail University.
- Lehman, D. R., Ellard, J. H. & Worthman, C.B. (1986). Social support for the bereaved: recipients and providers perspectives on what is helpful. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 438-446.
- Miller, T. W. Clayton, R. Miller, J. M. Bilyeu, J. Hunter, J. ve Kraus, R. F. (2000). Violence in schools: Clinical issues and case analysis for high-risk children. *Child Psychiatry and Human Development*, 30(4), 255-272

- Moses, R. (1996). Şiddet Nerede Başlıyor? *Cogito*, 23-27, 6-7.
- Muthukrishna, N. Ngakane, M. V. Ngcobo, E. (2012). Experiencing violence in schools: voices of learners in the lesotho context, school of education and development, *University of KwaZulu-Natal*, Private Bag X03, 39-48. Ashwood 3605, South Africa.
- Özdemir, M. (2015). Eğitim Kurumlarında Mobbing'i Önleme Noktasında Sendikaların Stratejik Rolü ve Önemi Nitel Bir Çalışma. 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (11) , 179-200.
- Özgüven, İ. E. (1992). *Görüşme ilke ve teknikleri*. Ankara
- Parladır, S. (2009). Okullarda şiddetin kaynaklarına ilişkin öğretmen, yönetici ve öğretmen görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Akdeniz, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Antalya.
- Procidano, M. E., Heller, K. (1983). Measures of perceived social support from friends and from family: three validation studies, *American Journal of Community Psychology*, 11(1), 1-24
- Ratcliff, D. (1995). Validity and reliability in qualitative research. <http://qualitative-research.net/ratcliffs.net/Validity.pdf>. Erişim Tarihi 11.08.2020
- Sarason, I. G., Sarason, B. R., Potter, E. H., & Antoni, M. H. (1985). Life events, social support, and illness. *Psychosomatic medicine*, 47(2), 156-163.
- Taşdan, M. ve Erdem, M. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin iş yaşamı kalitesi ile örgütsel değer algıları arasındaki ilişki düzeyi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 92-113.
- Tatlilioğlu, K. (2016). Okullarda şiddet ve zorbalık: Risk faktörleri, koruma, önleme ve müdahale hizmetleri: Konya Örneği, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), 209-231.
- Tezcan, M. (1996). Bir şiddet ortamı olarak okul. *Cogito*, 105-108, 6-7.
- Thoits, P. (1986). "Social Support as Coping Assistance", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(4), 416-423
- Tınaz, P. (2006). İş yerinde psikolojik taciz (mobbing), *Çalışma ve toplum Dergisi*, 4(4),13-28.
- Torun, A. (1995). Tükenmişlik, Aile Yapısı Ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Toprakçı, E. (2017). Sınıf Yönetimi. *Pegem Akademi* (78-82). Ankara.
- Tutar, H. (2004). İşyerinde psikolojik şiddet sarmalı: Nedenleri ve sonuçları. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2(2), 101-128
- Yaman, E., Vidinlioğlu, Ö. ve Çitemel, N. (2010). İşyerinde psikoşiddet, motivasyon ve huzur: öğretmenler çok şey mi bekliyor? Psikoşiddet mağduru öğretmenler üzerine, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1136-1151.
- Yavuzer, Y. (2011). Okullarda saldırganlık/şiddet: Okul ve öğretmenlerle ilgili risk faktörleri ve önleme stratejileri. *Milli Eğitim Dergisi*, S: 192 (43-61)
- Yıldırım, D., Yıldırım, A. ve Timuçin A. (2007). "Mobbing Behaviors Encountered by Nurse Teaching Staff", *Nursing Ethics*, 14 (4), 447- 463
- Yıldırım, A., Şimşek H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Ankara: *Seçkin yayıncılık*.
- Younghusband, J. (2006). *High school teachers' perceptions of their working environment in Newfoundland: A ground theory study*. http://72.14.207.104/search?q=cache:E_FfEg2NCSEJ adresinden erişildi.
- Vartia, M. (1996). "The Sources Of Bullying- Psychological Work Environment And Organisational Climate", *European Journal Of Work And Organizational Psychology*, 5(2), 203-214.
- Zülâl, A. (2001). Şiddet. *Bilim ve Teknik Dergisi*, Sayı.399, 191-209. TÜBİTAK Yayınları.